

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL *ȘTIINȚE UMANISTE*
DOMENIUL *ISTORIE*

TEZĂ DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof. univ. dr. habil. Sergiu MUSTEAȚĂ
CONDUCĂTOR ÎN COTUTELĂ,
Prof. univ. dr. habil. Anatol PETRENCU

DOCTORAND,
Viviana CAPEL MUSCALU

TÂRGOVIȘTE - 2024

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

**SĂRBĂTORIREA ZILEI DE 23 AUGUST ÎN
MENTALUL COLECTIV AL VREMII.
SĂRBĂTOARE ȘI PROPAGANDĂ ÎN ROMÂNIA
COMUNISTĂ 1944-1965**

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof. univ. dr. habil. Sergiu MUSTEAȚĂ
CONDUCĂTOR ÎN COTUTELĂ,
Prof. univ. dr. habil. Anatol PETRENCU**

**DOCTORAND,
Viviana CAPEL MUSCALU**

TÂRGOVIȘTE - 2024

REZUMAT

Cuvinte cheie: *23 august, sărbătoare, festivism politic, paradă militară, zi națională, demonstrația oamenilor muncii.*

De-a lungul istoriei, popoarele și-au afirmat identitatea prin sărbătorirea acelor evenimente considerate importante în existența lor. De aceea oficierea zilei naționale a reprezentat momentul cel mai însemnat al afirmării unei națiuni, acordându-i-se valori, simboluri și semnificații, în funcție de regimul politic existent. La acestea se adaugă apariția unor mutații geopolitice importante, iar ziua națională a fost sărbătorită și celebrată după cum este bine cunoscut la 10 mai, (dată care a avut multiple semnificații), 23 august care, de asemenea, a cunoscut numeroase metamorfozări ale denumirii din 1945 până la căderea comunismului în 1989 și 1 Decembrie, dată statornică după decembrie 1989 și până astăzi.

Tema sărbătorilor politice nu a fost aleasă întâmplător, domeniul de cercetare se bucură de un studiu interdisciplinar care reunește istoria, sociologia, etnografia și antropologia. Motivațional, demersul științific are dublă importanță: urmărește evidențierea unor multiple valențe prin care este redată o nouă abordare a realității istorice bazată pe o cercetare susținută și denotă o datorie morală prin care adevărul istoric tinde să fie analizat din prisma istoricilor care deja au emis judecăți și afirmații bine întemeiate sau ușor lipsite de teme. De aici rezultă necesitatea și importanța analizei unui subiect al istoriei recente, tratat în toată complexitatea sa. Multitudinea problemelor teoretice și practice au evidențiat aspecte ale vieții și atitudinii subiecților implicați în festivitățile de la 23 august. În acest context, tema sărbătorilor de 23 August va fi tratată în primul rând pe baza documentelor. Urmează analizași interpretarea presei vremii, fiind supuse studiului ziare procomuniste publicate din 1944 până la dispariția lui Gheorghe Gheorghiu Dej de pe arena politică românească în 1965. Acesta este și obiectivul strategic prin care se urmărește promovarea unei metode de a recupera un episod important al trecutului național recent.

De mai multe ori schimbată, structura lucrării s-a adaptat în funcție de documentele descoperite în arhive. Chiar și titlul lucrării a fost adaptat, două motive fiind evidente. În primul rând, limita impusă de arhive în privința cercetării m-a determinat să regândesc aspectul temporal al lucrării. Imposibilitatea de a merge mai departe de anul 1965 m-a determinat să abordez studiul documentar în perioada 1944-1965 și să analizez astfel doar perioada lui Gheorghe Gheorghiu Dej. Limitarea legală studierii dosarelor secrete de după 1965 din Arhivele Militare Naționale Române,

la care s-au adăugat recente restricții impuse de ANIC ar fi condus la elaborarea unor capitole lacunare (chiar generale) din punct de vedere informațional. Singurele rămase, sursele oferite de presă nu ar fi fost nici pe departe satisfăcătoare. La acestea s-ar adăuga faptul că sărbătoarea de 23 august sub regimul lui Nicolae Ceaușescu nu a mai păstrat caracteristicile unei zile naționale, 23 august transformându-se în zi de proslăvire și omagiere a conducătorului, deci o temă care ar fi permis o nouă abordare și o posibilitate de perfecționare a temei, pe baza analizei istoriografiei și realizărilor de până acum.

Scopul a fost de a realiza o cunoaștere profundă a fenomenului de la 23 august dublat de necesitatea aprofundării unor resurse sociale și comportamentale de care a dispus. În concordanță cu importanța temei, principalul obiectiv a constat în identificarea elementelor care au fost parte activă a sărbătoririi zilei de 23 august: contextul în care evenimentul s-a impus ca zi națională și modul în care factorii politici au înțeles să acționeze pentru a anula vechile simboluri și resursele de care au dispus toți participanții la evenimente. Complexitatea acestui obiectiv general a fost realizat cu precădere prin intermediul unei cercetări asidue, realizate de la general la particular. Obiectivele secundare se regăsesc în analiza și prezentarea fiecărui capitol care dezvoltă cu generozitatea subiectul și sunt urmări ale obiectivului principal. La nivel teoretic, obiectivele au urmărit o clarificare a conceptelor și abordărilor care au vizat ziua de 23 august, o analiză a mecanismelor care au antrenat întreaga societate în preajma și în ziua sărbătorii, clarificării importanței și înțelegerii rolului zilei de 23 august, identificarea factorului *sărbătoare*, descrierea lui, evidențierea evenimentelor care o fac actuală, consemnarea unor metode care au permis declanșarea unor sentimente firești, legitimarea unor indici raportabili la desfășurarea sărbătorilor de la 23 august. Analiza aplicativă identifică relația dintre regimul monarhic și cel comunist, compatibilități între sistemul sovietic și comunist român, precizează importanța valorilor morale și naționale, identifică dimensiunea socială, analizează legăturile dintre mentalitățile indiferent de mediul și categoriile sociale, identifică mentalul și emoționalul populației care s-a resemnat, a recunoscut și în final a uitat semnificația anterioară a zilei naționale.

Analiza a pornit de la ipoteza că sărbătorile comuniste românești au fost modele identice preluate de la Uniunea Sovietică. Fără a depăși granițele statale, deși ar fi fost interesantă o paralelă a deosebirilor și asemănarilor sărbătorii naționale cu cele ale altor state comuniste, festivitatea de 23 august a cunoscut multiple etape. Pe parcursul verificării și cercetării amănunțite, mai multe întrebări s-au ridicat. De exemplu, a fost o sărbătoare națională sau nu? În ce măsură s-au implicat

autoritățile statului în organizarea sărbătorii zilei de 23 august? Cum au influențat factorii politici, economici, sociali și mai ales militari evoluția acestei sărbători? Care a fost rolul cadrelor militare la festivitățile dedicate lui 23 august? Cum a evoluat această zi? Ce finalitate a avut desfășurarea acestei zile? Pentru o mai facilă coerență, în urma unui studiu fezabil anterior demarării cercetării documentare, abordarea temei a fost gândită cronologic și pe două planuri, civil (documente de arhivă și presă) și militar (documente de arhivă militară), capitolele putând fi astfel comparate până la 1965. De ce a fost întreruptă cercetarea la această dată? Motivelor deja explicate (interdicția de a studia documente secrete de după 1965 ar fi lăsat multe goluri informaționale care ar fi împiedicat conturarea unui cadru complet) li se adaugă un altul. După moartea lui Gheorghe Gheorghiu Dej, noul conducător, Nicolae Ceaușescu a continuat pentru o perioadă foarte scurtă modelul moștenit. În timp, el a reușit să transforme ziua națională în zi de preamărire a propriei sale persoane, caracteristică pe care nici antecesorul său, nici comuniștii vechiului regim nu o prevăzuseră. Un al doilea obiectiv al cercetării se referă la implicarea statului și structurilor armatei și cum cele două compartimente au conlucrat în organizarea și desfășurarea evenimentului.

Structurată cronologic în patru capitole care urmăresc permanent același fir, fiecare capitol aduce informații unice, dublate și susținute de numeroase fotografii, tabele și ilustrații, analize pertinente și obiective și scurte concluzii specifice momentelor abordate. Capitolele lucrării corespund obiectivelor de cercetare și atingerii scopului final redactării acesteia.

Capitolul I își propune analiza de la general la particular, de la împrumutul modelului de sărbătoare politică din Rusia sovietică la adoptarea acestuia în România. Lenin și Stalin au fost văzuți ca părinți ai poporului devenind nucleul idolatriei și venerației rușilor comuniști. Odată cu impunerea după Al Doilea Război Mondial a unui nou regim comunist, societatea românească a fost ținta modificărilor substanțiale care răspundeau cerințelor construirii noii ordini politice.

Sunt urmărite progresiv portretele sărbătorii zilei naționale odată cu adoptarea datei de 23 august, iar chipurile noilor conducători comuniști, Gheorghe Gheorghiu Dej și mai târziu Nicolae Ceaușescu cunosc o nouă dimensiune. Este vizată în primul rând grandoarea cu care sunt legitimați ambii conducători, este surprinsă și investigată în presa vremii structura sărbătorilor politice comuniste precum și modul de desfășurare al acestora. Capitolul delimitat de anii 1945-1947 cuprinde aspecte generale ale temei și surprinde rolul Regelui Mihai I care, prin actul său de la 23 august 1944, a influențat decisiv soarta celui de-al Doilea Război Mondial. Marcat chiar din 1945, evenimentul de la 23 august a fost copiat după model sovietic și curând revendicat de adepții

comuniști. Până în 1947, sărbătoarea de la 23 august nu s-a putut manifesta liber, monarhia continuând să fie o limită care trebuia îndepărtată prin orice mijloc. Cei trei ani care au urmat actului de la 23 august 1944 au fost suficienți pentru trecerea României în sfera de influență sovietică și începutul comunizării statului.

Capitolul II prezintă problematica zilei de 23 august prin prisma raporturilor politice monarho-comuniste din România în perioada 1944-1947. Cei trei ani cunosc importante particularități. Dacă imediat după 23 august 1944 Regele Mihai I era văzut ca actor principal pe scena politicii internaționale, iar în România inclusiv comuniștii îi recunoșteau aportul, doi ani mai târziu relațiile dintre cei doi factori politici încep să se schimbe amenințător. Intrată în sfera de influență sovietică, în România era imperios necesar ca regimul politic să fie schimbat și impus unul agreat de Uniunea Sovietică. Acest lucru însemna sfârșitul regimului politic democratic, al monarhiei, al pluralității partidelor politice, suprimării opoziției, cenzura presei și multe altele. Festivitățile de la 23 august în acești ani au cunoscut doar o încercare timidă de afirmare. Ducând în eroare populația cu mesajele voit transmise eronat, presa a anunțat că la festivitățile de la 23 august 1945 urma să fie prezent și Regele Mihai I. Era o modalitate prin care comuniștii să își atragă simpatia și parțial legitimitatea, demonstrând o colaborare activă cu puterea în funcție. Din 1946 distanțarea celor doi actori devine evidentă, militarilor fiindu-le chiar interzisă scandarea numelui monarhului în timpul paradei militare (mediul social având, mai departe, libertatea de a și exprima atașamentul față de monarhie, ceea ce demonstrează contrastul dintre cele două planuri). Faptul că ordinele date nu erau întotdeauna aplicate arată atașamentul și fidelitatea militarilor față de Regele Mihai I.

Capitolul III atacă frontal tema studiată, fiind încadrat între anii 1949-1956. Este perioada în care statul se confruntă cu schimbarea mentalităților, ștergerea vechilor simboluri naționale, transformarea României din stat monarhic în Republică Populară subordonată total structurilor sovietice. Propaganda a jucat cel mai important rol. Nu puteau fi impuse noile idei fără o îndochinare agresivă și dureroasă. Toate instituțiile au suferit modificări, dar pentru analiza subiectului, documentele arhivelor militare au fost esențiale.

Capitolul poate fi analizat din perspectiva a două planuri încadrate între 1948-1953 și 1954-1956. Dacă în prima parte cuvintele de bază erau supunere oarbă în favoarea URSS, a doua etapă, care, în viziunea lui Vladimir Tismăneanu se suprapune parțial cu prima (1953-1958), a fost caracterizată ca perioada incertitudinilor, relațiile politico diplomatice româno-sovietice fiind

puternic afectate de decesul lui I.V. Stalin din 1953 și Congresul al XX-lea al PCUS inițiat de N. Hrușciov în 1956. Este perioada cea mai puternic afectată de imixtiunile sovietice, când sărbătorirea zilei de 23 august s-a impus ca zi națională, când vechile simboluri au fost șterse și înlocuite cu elemente fabricate. Perioada analizează nucleul problemei, evidențiază asemănări și deosebiri marcante ale celor două perioade ipotetic delimitate de anul 1956, introduce elemente noi și o nouă retorică, fiind susținută de numeroase documente inedite, care explică desfășurarea zilei de 23 august.

Capitolul IV are o abordare cu totul nouă. Dispariția de pe scena politică internațională a lui Stalin în 1953, răsunătorul Congres al XX-lea din 1956 și îndepărtarea celor mai importanți adversari politici au făcut din Gheorghe Gheorghiu Dej liderul de necontestat în România. Din 1958, Gheorghe Gheorghiu Dej considera că era momentul să scape de sub tutela sovietică. După revoluția ungară, România părea sigură în fața liderilor sovietici, iar retragerea militarilor ruși din România, o deschidere mai mare către statele occidentale încununate de Declarația din 1964 determină România să se distanțeze categoric de Uniunea Sovietică.

În 1961, Gheorghe Gheorghiu Dej a dispus ca „schimburile de informații privind politicile interne, externe și militare să se realizeze prin ambasadele de la Moscova și București”¹. În adoptarea unei politici naționale tot mai evidentă, ultimul pas care a marcat ruperea României de Moscova a fost făcut în 1964 odată cu înlăturarea lui Hrușciov de la conducerea URSS și retragerea tuturor consilierilor KGB din țară, motivând că „România are destui specialiști, iar prezența consilierilor sovietici nu mai corespunde intereselor cauzei”². Anii 1960 au fost considerați și cei mai luminoși de mai bine de două decenii de când regimul comunist se instalase în România, Gheorghe Gheorghiu Dej reușind într-o oarecare măsură să câștige popularitatea și legitimitatea la care aspirase atât de mult și să lase urmașilor săi o țară puternic angajată pe drumul independenței și suveranității.

Primul pas în demararea redactării lucrării a fost întocmirea unui plan care a cuprins scopul cercetării și clarificarea teoriilor și termenilor specifici, explicarea cauzelor și efectelor lor și posibilitatea de a continua și dezvolta cercetarea la un alt nivel. A urmat identificarea (bibliografiei, fondurilor și documentelor arhivistice, discuții cu prestigioși cunoscători ai domeniului) și

¹ Petre Opreș, *Armată, spionaj și economie în România (1945-1991)*, Editura Trei, București, 2021, p. 207.

² Comisia Prezidențială pentru Analiza dictaturii comuniste din România. Raport final, Editura Humanitas, București, 2007, pp. 164-165.

achiziționarea materialului. Pentru documentarea bibliografică, am luat în calcul lucrările apărute atât în plan național cât și internațional. Importante au fost trimerile la memorialistică, studii, articole, dar și lucrări cu caracter general. Documentele au oferit o imagine completă, foarte aproape de realitate. Metodele de cercetare au fost: metoda calitativă care a permis adunarea și analiza informațiilor (a fost aplicată cu succes analiza documentelor și studiul de caz, cercetarea fiind realizată pe o perioadă îndelungată, evidențiind cauzalitatea și motivațiile comportamentale și atitudinale) și metoda cantitativă aplicată din plin la explicarea măsurărilor numerice, compară datele analizate în tabele relevante, studiate și aplicate în vederea testării ipotezelor susținute. Metoda cantitativă are rolul de a demonstra ca cercetarea este una obiectivă, iar cercetătorul are rolul și obligația de a întocmi fișe în care sunt consemnate informațiile culese, fiind clasificate în funcție de rolul lor, ca fișe de constatări, interpretări, opinie. Și aceasta a fost o constanță. În paralel, am dezvoltat procedee specifice metodei de sinteză: clasificarea și gruparea documentelor de arhivă. Analiza acestora a fost făcută de la simplu la complex.

Din punct de vedere metodologic, abordarea analizează concepte de genul *sărbătoare națională, paradă militară, festivități, program de desfășurare etc.* După o muncă laborioasă și susținută, inventarul documentar a fost parcurs într-un timp relativ scurt, obiectivul fiind ca din punct de vedere metodologic sursele inedite să fie analizate, interpretate și coroborate cu studierea surselor istorie secundare de specialitate, pentru a oferi în final un cadru general compact și o viziune generală asupra subiectului. Informațiile au fost verificate prin comparația mai multor surse (am adunat sute de documente, articole din presă și lucrări generale disponibile) menite să justifice și să susțină informațiile relevante în efortul personal de a finaliza lucrarea. Metoda comparativă a fost aplicată constant, evidențiind inclusiv asemănările și deosebirile între modurile de celebrare în sărbătorile sovietice și cele naționale. O alternativă a metodelor folosite care consider că este de interes o reprezintă analiza pe textul scris, folosind istoriografia existentă. Titlurile cărților au transmis uneori puncte de vedere diferite, iar metoda comparației a dat și aici rezultate.

În prezenta lucrare, cercetarea surselor documentare este cea care ocupă cel mai mult timp, iar munca în arhivă rămâne prioritară, cele mai importante informații noi fiind extrase din documente, presă, fotografii, iar istoria orală și recentă pare a fi o sursă inepuizabilă de materiale variate și bogate cantitativ inclusiv pentru o abordare mai nouă a problematicii.

Întrucât sărbătorile naționale au cunoscut o fidelă apartenență la tradiții, obiceiuri, cultură, ele s-au raportat de cele mai multe ori la o anumită categorie socială care se identifica cu mediul rural, deoarece acesta reprezenta vatra păstrătoare a celor mai neîndoielnice manifestări culturale. În lucrarea de față încerc să evidențiez o singură tipologie a sărbătorilor, și anume sărbătorile naționale, o analiză a sărbătorilor politice și manifestările festivismului în mentalul colectiv al vremii, accentuând momentul de 23 august ca moment central al lucrării.

Chiar dacă pentru mulți istorici istoria orală pare a fi confundată cu o istorie imediată, oralitatea își propune să studieze un segment din trecut care încă mai face parte din prezent, eveniment ce nu a avut încă timpul necesar pentru a trece la evenimente istorice învechite. Acesta excelând în lipsa sau oferind informații lacunare cu privire la astfel de producții. Istoria locală este perfect reprezentată în lucrările istoriografice de dinainte de regimul comunist, fiind puternic reprezentată de cronicile tradiționale care evidențiau povestea unor evenimente, localități, care leagă istoria locală, de o istorie recentă sau imediată, de istoria reflectată în viața de zi cu zi.

În concluzie, sărbătorirea momentelor prin parade și festivități a devenit o generalitate și o constantă a URSS. Modelul a fost ulterior împrumutat de toate statele care se aflau în sfera sovietică atât la nivel european cât și la nivel global. Exemplul paradelor militare și al marilor demonstrații ale muncitorilor din URSS a fost copiat fidel nu doar de România, ci și de toate celelalte state comunist-socialiste din Europa și din întreaga lume. Demonstrațiile aveau rolul de a se impune în fața unei păături sociale inferioare pe care puterea politică o manevra la nivel ideologic, prin propaganda promovată prin toate mijloacele mediatice sau vizuale. Grandoarea defilărilor folosită cu orice ocazie și la fiecare eveniment implica participarea unui număr impresionant de oameni antrenați special pentru a fi prezenți la astfel de manifestări, acționând, de obicei, după un scenariu bine regizat.

Discursul cu privire la 23 august se adresează tuturor, partidului, societății, Moscovei, relațiilor internaționale cu alte țări. Gheorghe Gheorghiu Dej nu nega rolul sovieticilor, ci punea partidul comunist într-o altă lumină. Imaginea descria un partid activ conștient de sine însuși, de rolul lui leninist. Discursul lui Dej referitor la 23 august a evoluat în funcție de relațiile româno-sovietice. Pe Dej îl interesa recunoașterea internațională și legitimitatea partidului, recunoașterea faptului că însuși partidul s-a implicat în evenimentele de la 23 august. Deja promovarea și recunoașterea națională nu mai erau suficiente, Dej dorea recunoașterea adevărului său din partea URSS. Abordarea sa a fost preluată ulterior de Ceaușescu în condițiile specifice cultului

personalității, 23 august rămânând parte componentă a discursului de legitimare a regimului. Însă Nicolae Ceaușescu îi dă un altfel de context, din 1965-1989, când 23 august are un pronunțat caracter național și care transformă evenimentele din 1970 până în 1989 în sărbători de adorare al „mult iubitului conducător al țării”, conturându-se și accentuându-se cultul lui Nicolae Ceaușescu³ în detrimentul zilei naționale.

Sărbătorile politice au devenit astfel un obiect al bătăliei ideologice, o modalitate eficientă prin care se impuneau în mentalitatea colectivă viziuni noi despre societate, stat, conducător și partid. Sărbătoarea a devenit o armă de luptă politică, însemna răsturnarea raportului de forțe și de dominație, prin intermediul festivismului au devenit obiective importante obținerea independenței, recunoașterea autonomiei de stat, ideea de partid, patriotism și cultul personalității.

Prin prezenta cercetare de doctorat, consider că am atins obiectivul, acela de a explica amănunțit terminologia, conceptele și abordările zilei de 23 august de după 1944, fiind analizate toate mecanismele care au facilitat organizarea și desfășurarea acesteia în două decenii sub conducerea exclusivă a Partidului Comunist.

³ Constantin Manolache, „Paradele de la 23 august în România lui Nicolae Ceaușescu”, în *Arhiva Moldaviae*, nr. VII/2015, Iași, p. 217.

MINISTRY OF EDUCATION
“VALAHIA” UNIVERSITY FROM TÂRGOVIȘTE
IOSUD – DOCTORAL SCHOOL OF ECONOMIC AND HUMANISTIC SCIENCES
FUNDAMENTAL FIELD *HUMANISTIC SCIENCES*
FIELD HISTORY

DOCTORATE THESIS

PHD SUPERVISOR,
Prof. univ. dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ

COTUTOR,
Prof. univ. dr. hab. Anatol PETRENCU

DOCTORAL CANDIDATE,
Viviana CAPEL MUSCALU

TÂRGOVIȘTE - 2024

MINISTRY OF EDUCATION
“VALAHIA” UNIVERSITY FROM TÂRGOVIȘTE

IOSUD – DOCTORAL SCHOOL OF ECONOMIC AND HUMANISTIC SCIENCES

FUNDAMENTAL FIELD *HUMANISTIC SCIENCES*

FIELD *HISTORY*

**THE CELEBRATION OF AUGUST 23 IN THE
COLLECTIVE MIND OF THE TIME.
CELEBRATION AND PROPAGANDA IN THE
COMMUNIST REGIME OF ROMANIA
BETWEEN 1944 AND 1965**

**PHD SUPERVISOR,
Prof. univ. dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ**

**COTUTOR,
Prof. univ. dr. hab. Anatol PETRENCU**

**DOCTORAL CANDIDATE,
Viviana CAPEL MUSCALU**

TÂRGOVIȘTE - 2024

SUMMARY

Key-words: *August 23, celebration, political festivity, military parade, National Day, demonstration of the working people.*

Throughout history, people have declared their identity by celebrating those events deemed crucial during their existence. That is why the celebration of the national day represented the most significant moment of the affirmation of a nation, granting it values, symbols and meanings, depending on the existing political regime. To these is added the appearance of important geopolitical mutations, and the national day was celebrated and solemnized on May 10, as it is well known (a date having multiple meanings), August 23, which also experienced numerous metamorphoses of the name from 1945 until the fall of communism in 1989 and December 1, a date appointed after December 1989 up to date.

The theme of political holidays was not chosen by chance, and the field of research enjoys an interdisciplinary study that brings together history, sociology, ethnography and anthropology. In motivational terms, the scientific approach has a double role: it aims to highlight multiple valences through which it is assigned a new approach to historical reality based on sustained research and it denotes a moral obligation whereby the historical truth tends to be analyzed from the perspective of historians who have already issued judgment and well founded or slightly unfounded claims. Hence the necessity and importance of analyzing a subject of recent history, treated in its whole complexity. The multitude of theoretical and practical issues highlighted aspects of the life and attitude of the subjects involved in the festivities occasioned by August 23. In this context, the theme of the August 23 festivities will be treated primarily on the basis of documents. Next comes the analysis and interpretation of the media of the time, being subjected to the study those pro-communist newspapers published from 1944 until the disappearance of Gheorghe Gheorghiu Dej from the Romanian political scene in 1965. This is also the strategic objective through which the promotion of a method to cover an important episode of the recent national past is sought.

Changed several times, the structure of the paper adapted according to the documents discovered in the archives. Even the title of the paper was adapted, two reasons being obvious. First of all, the limitation imposed by the archives on the research led me to rethink the temporal matter of the work. The impossibility of going beyond the year 1965 led me to approach the documentary study in the period 1944-1965 and thus analyze only the period related to the

personality of Gheorghe Gheorghiu Dej. The legal limitation related to the study of secret files after 1965 in the Romanian National Military Archives, to which the recent restrictions imposed by ANIC were added, would have led to the elaboration of some lacunar (even general) chapters from an informational point of view. The only remaining sources provided by the press would not have been satisfactory at all. To these would be added the fact that the celebration of August 23 under the regime of Nicolae Ceaușescu no longer kept the characteristics of a national day, August 23 turning into a day of glorification and tribute the leader, so a theme that would have allowed a new approach and a possibility of improving the theme, based on the analysis of the historiography and achievements so far.

The aim pursued is to achieve a deep knowledge of the event celebrated on August 23, doubled by the need to deepen some social and behavioral resources. Pursuant to the importance of the theme, the main objective is to identify the active elements of the celebration of August 23: the context whereby the event imposed itself as a national day and the way in which the policy makers understood to act in order to cancel the old symbols and resources of all the participants of the events. This general objective was achieved through diligent research, from the general to the particular. The secondary objectives are found in the analysis and presentation of each chapter that develops the topic and are consequences of the main objective. At the theoretical level, the objectives sought a clarification of the concepts and approaches related to August 23, an analysis of the mechanisms that involved the entire society around and on the day of the celebration, the clarification of the importance and understanding of the role of August 23, the identification of the *holiday* factor, its description, the highlighting of the events that make it current, recording of some methods that allowed the activation of some natural feelings, the legitimization of some indices related to the celebration of August 23. The applied analysis identifies the relationship between the monarchical and communist regimes, compatibilities between the Soviet and Romanian communist systems, specifies the importance of moral and national values, identifies the social dimension, analyzes the links between mentalities regardless of the environment and social strata, identifies the mental and emotional factors of the population that resigned, recognized and finally forgot the previous significance of the national day. The analysis started from the hypothesis that the Romanian communist holidays were identical models taken from the Soviet Union. Without going beyond state borders, although it would have been interesting to draw a parallel between the differences and similarities of the Romanian national holiday with those of other communist states,

the August 23 celebration has seen multiple stages. During the thorough verification and research, several questions arose. For example, was it a national holiday or not? To what extent were the state authorities involved in organizing the celebration of August 23? How did political, economic, social and especially military factors influence the evolution of this celebration? What was the role of military personnel in the festivities dedicated to August 23? How did this day go? What was the purpose of this day? For easier coherence, following a feasible study prior to the start of the documentary research, the approach to the topic was thought chronologically and on two levels, namely: civil (archive and press documents) and military (military archive documents), the chapters being thus able to be compared until in 1965. A second objective of the research refers to the involvement of the state and of the army structures and how the two departments collaborated in the organization and conduct of the event.

Chronologically structured in four chapters that constantly follow the same line, each chapter brings unique information, doubled and supported by numerous photographs, tables and illustrations, pertinent and objective analyzes and brief conclusions specific to the times approached. The chapters of the paper correspond to the research objectives and the achievement of the final goal of drafting it.

Chapter I proposes the analysis from the general to the particular, from the borrowing of the political festivity model from Soviet Russia to its adoption in Romania. Lenin and Stalin were seen as fathers of the people, becoming the core of the idolatry and veneration of the communist Russians. Once with the imposition of a new communist regime after the Second World War, Romanian society was the target of substantial changes that met the requirements of building the new political order.

The portraits of the celebration of the national day are progressively pursued along with the adoption of the date of August 23, and the faces of the new communist leaders, Gheorghe Gheorghiu Dej and later Nicolae Ceaușescu, faced a new dimension. First of all, the grandeur with which both leaders are legitimized is aimed at, the structure of the communist political celebrations and the manner in which they are held are captured and investigated in the media of the time. The chapter delimited by the years 1945-1947 includes general aspects of the theme and captures the role of King Mihai I who, through his act of August 23, 1944, decisively influenced the fate of the Second World War. Marked as early as 1945, the August 23 event was copied from the Soviet model and soon claimed by communist followers. Until 1947, the August 23rd celebration could

not be freely manifested, due to the fact that the monarchy continued to be a limit that had to be removed by any means. The three years following the act of August 23, 1944 were enough for Romania to pass into the sphere of Soviet influence and the beginning of the communization of the state.

Chapter II presents the issue of August 23 in the light of monarcho -communist political relations in Romania between 1944 and 1947. The three years knew important particularities. If immediately after August 23, 1944, King Mihai I was seen as the main actor on the stage of international politics, and in Romania, also the communists recognized his contribution, two years later the relations between the two political factors began to change threateningly. Having entered the sphere of Soviet influence, in Romania it was imperative that the political regime be changed and replaced by another one approved by the Soviet Union. This meant the end of the democratic political regime, the monarchy, the plurality of political parties, the suppression of the opposition, the censorship of the media and many others. The festivities of August 23 in these years have seen only a timid attempt of affirmation. Misleading the population with deliberately erroneous messages, the press announced that King Mihai I was also going to attend the festivities on August 23, 1945. It was a way for the communists to gain sympathy and partly legitimacy, demonstrating an active collaboration with the acting power. Since 1946, the distance created between the two actors has become obvious, the military being even forbidden to utter the name of the monarch during the military parade (the social environment, furthermore, has the freedom to express its attachment to the monarchy, which demonstrates the contrast between the two levels). The fact that the orders given were not always applied shows the attachment and loyalty of the military to King Mihai I.

Chapter III approaches the studied theme head-on, being framed between the years 1949-1956. It is the period when the state is faced with changing mentalities, erasing the old national symbols, transforming Romania from a monarchical state into a People's Republic totally subordinated to the Soviet structures. Propaganda played the most important role. New ideas could not be imposed without aggressive and painful indoctrination. All institutions underwent changes, but for the analysis of the subject, the documents of the military archives were crucial.

This chapter can be analyzed in terms of two levels framed between 1948-1953 and 1954-1956. If in the first part the basic words were blind obedience in favor of the USSR, the second stage, which, in Vladimir Tismăneanu's vision, partially overlaps with the first (1953-1958), was

characterized as a period of uncertainty, Romanian-Soviet political and diplomatic relations being strongly affected by the death of I.V. Stalin occurred 1953 and the 20th Congress of the CPSU initiated by N. Khrushchev in 1956. It is the period most strongly affected by Soviet interference, when the celebration of August 23 was imposed as a national day, when the old symbols were erased and replaced with manufactured items. The period analyzes the core of the problem, highlights similarities and striking differences of the two periods hypothetically delimited by the year 1956, introduces new elements and a new rhetoric, being supported by numerous new documents, which explain the events conducted on August 23.

Chapter IV develops a whole new approach. Stalin's disappearance from the international political scene in 1953, the famous 20th Congress in 1956 and the removal of the most important political opponents made Gheorghe Gheorghiu Dej the undisputed leader in Romania. In 1958, Gheorghe Gheorghiu Dej considered that it was time to escape from Soviet tutelage. After the Hungarian revolution, Romania seemed safe in front of the Soviet leaders, and the withdrawal of the Russian military from Romania, a greater openness to the Western states crowned by the Declaration of 1964 forces Romania to definitely distance itself from the Soviet Union.

In 1961, Gheorghe Gheorghiu Dej ordered that 'the exchange of information regarding internal, foreign and military policies should be carried out through the embassies in Moscow and Bucharest'⁴. In the adoption of an increasingly obvious national policy, the last step that marked Romania's break with Moscow was taken in 1964 with the removal of Khrushchev from the leadership of the USSR and the withdrawal of all KGB advisers from the country, reasoning that 'Romania has enough specialists, and the presence of the Soviet advisers no longer corresponds to the interests of the cause'⁵. The 1960s were also considered the brightest for more than two decades since the communist regime had settled in Romania, Gheorghe Gheorghiu Dej managing, to some extent, to gain the popularity and legitimacy he had so much aspired to and leave his descendants a country strongly committed to independence and sovereignty.

The first step in starting the writing of the paper was drawing up a plan that included the purpose of the research and clarifying the specific theories and terms, explaining their causes and effects and the possibility of continuing and developing the research at another level. This was

⁴ Petre Opreș, *Army, espionage and economy in Romania (1945-1991)*, Editura Trei, Bucharest, 2021, p. 207.

⁵ Presidential Commission for the Analysis of the Communist Dictatorship in Romania. Final report.. Editura Humanitas, Bucharest, 2007, pp. 164-165.

followed by the identification (of the bibliography, funds and archival documents, discussions with prestigious experts in the field) and the procurement of the necessary material. For the bibliographic documentation, I took into account the works published both nationally and internationally. References to memoirs, studies, articles, but also works of a general nature were important. The documents provided a complete picture, very close to reality. The research methods were: the qualitative method that allowed the collection and analysis of information (the analysis of documents and the case study were successfully applied, there search being carried out over a long period, highlighting causality, as well as behavioral and attitudinal motivations) and the quantitative method full applied when explaining numerical measurements, compare data analyzed in relevant tables, studied and applied in order to test the supported hypotheses. The quantitative method has the role of demonstrating that the research his objective, and the researcher has the role and obligation to draw up sheets in which the collected information is recorded, being classified according to their role, as sheets of findings, interpretations, opinion. This was also a constant factor. In parallel, I developed procedures specific to the synthesis method: the classification and grouping of archive documents. Their analysis was made from simple to complex.

The goal was to achieve a deep knowledge of the August 23fact, doubled by the need to deepen some social and behavioral resources at its disposal. In line with the importance of the theme, the main objective was to identify the elements that were an active part of the celebration of August 23: the context in which the event imposed itself as a national day and the way in which the political factors understood to act to cancel the old symbols and the resources available to all event participants. The complexity of this general objective was mainly achieved through a diligent research, carried out from the general to the particular. The secondary objectives are found in the analysis and presentation of each chapter that generously develops the topic and represent the consequences of the main objective. At the theoretical level, the objectives sought a clarification of the concepts and approaches subjectto August 23, an analysis of the mechanisms that trained the entire society around and on the day of the celebration, the clarification of the importance and understanding of the role of August 23, the identification of the holiday factor, its description, the highlighting of the events that make it current, the recording of some methods that allowed the triggering of some natural feelings, the legitimization of some indices referable to the celebration of August 23. The applied analysis identifies the relationship between the monarchical and

communist regimes, compatibilities between the Soviet and Romanian communist systems, highlight the importance of moral and national values, identifies the social dimension, analyzes the links between mentalities regardless of the environment and social categories, identify the mental and emotional aspects of the population that resigned, recognized and finally forgot the previous significance of the national day.

The study started from the hypothesis that the Romanian communist holidays were identical models taken from the Soviet Union. Without going beyond state borders, although it would have been interesting to draw a parallel between the differences and similarities of the national holiday with those of other communist states, the August 23 celebration has seen multiple stages. During the thorough verification and research, several questions arose. For example, was it a national holiday or not? To what extent were the governmental authorities involved in organizing the celebration of August 23? How did political, economic, social and especially military factors influence the evolution of this celebration? What was the role of military personnel in the festivities dedicated to August 23? How did this day evolve? What was the purpose of this day? For easier coherence, following a feasible study prior to the start of the documentary research, the approach to the theme was thought chronologically and on two levels: 1. a civil one (archive and press documentation) and 2. A military one (military archive documents), the chapters being thus able to be compared up to in 1965. Why was research discontinued at this date? Another reason is added to the ones already explained (the ban on studying secret documents after 1965 would have left many informational gaps that would have prevented the outline of a complete framework). After the death of Gheorghe Gheorghiu Dej, the new leader, Nicolae Ceaușescu continued the inherited model for a very short period. Overtime, he managed to turn the national day into a day of glorification of his own person, a feature that neither his predecessor, nor the communists of the old regime had foreseen. A second objective of the research refers to the involvement of the state and the army structures, as well as how the two departments collaborated in the organization and conduct of the event.

From a methodological point of view, the approach analyzes concepts such as *national holiday*, *military parade*, *festivities*, *schedule*, etc. After a laborious and steadfast work, the documentary inventory was completed in a relatively short time, the objective being that, from a methodological point of view, the new sources are analyzed, interpreted and corroborated with the study of specialized secondary history sources, in order to finally provide a compact general frame

work and a general view of the subject. The information has been verified by comparing several sources (I have collected hundreds of documents, press articles and general papers available) intended to justify and support the relevant information in the personal effort to complete the work. The comparative method was constantly applied, highlighting also the similarities and differences between the ways of celebrating Soviet and national holidays. An alternative of the methods used that I consider to be of interest is the analysis of the written text, using the existing historiography. The titles of the books sometimes conveyed different points of view, and the method of comparison yielded results here as well.

In the present paper, the research of documentary sources takes the most time, and archival work remains a priority, the most important new information being extracted from documents, press, photographs, and oral and recent history seems to be an inexhaustible source of varied and quantitatively rich materials, also for a newer approach to the matter.

Since the national holidays knew a faithful affiliation to traditions, customs, culture, they were most often related to a certain social category identifying itself with the rural environment, because it represented the hearth preserving the most undoubted cultural events. In the present paper, I am trying to highlight a single typology of holidays, namely national holidays, an analysis of political holidays and facets of festivity in the collective mind of the time, emphasizing the moment of August 23 as the central point of the paper.

Even if for many historians, oral history seems to be confused with immediate history, orality aims to study a segment of the past that is still part of the present, an event that has not yet had the necessary time to pass to obsolete historical events; it excels in the absence or providing laconic information regarding such productions. Local history is perfectly represented in the historiographical works dating prior to the communist regime, being strongly represented by traditional chronicles that highlighted the story of some events, localities, that link local history to a recent or immediate history, to the history reflected in everyday life.

In conclusion, the celebration of those events through parades and festivities became a generality and a constancy of the USSR. The model was later borrowed by all the states that were under the Soviet influence sphere both at the European and world level. The example of the military parades and the great demonstrations of the workers in the USSR was faithfully copied not only by Romania, but also by all the other communist-socialist states in Europe and around the world. The parades had the role of asserting themselves in front of a lower social category that the

political power manipulated at an ideological level, by propaganda promoted through all media or visual means. The grandeur of the parades used on every occasion and at every event involved the participation of an impressive number of people especially trained to be present at such events, usually acting according to a well- directed scenario.

The speech on August 23 is addressed to everyone, the party, society, Moscow, international relations with other countries. Gheorghe Gheorghiu Dej did not deny the role of the Soviets, but put the communist party in a different light. The image depicted an active party aware of itself, of its Leninist role. Dej's speech on August 23 evolved according to Romanian-Soviet relations. Dej was interested in the international recognition and legitimacy of the party, the recognition that the party itself was involved in the events of August 23. Promotion and national recognition were no longer sufficient, and Dej wanted recognition of this reality from the USSR. His approach was later taken over by Ceaușescu under the conditions specific to the cult of personality, August 23 remaining a component of the regime's legitimizing discourse. But Nicolae Ceaușescu gave it a different context, from 1965 to 1989, when August 23 has a strong national character and which transforms the events from 1970 to 1989 into celebrations of adoration of the "much-loved leader of the country", shaping and emphasizing -the cult of Nicolae Ceaușescu³ to the detriment of the national day⁶.

Political holidays thus became an object of ideological battle, an effective way to impose new visions of society, state, leader and party on the collective mentality. The celebration became a weapon of political struggle, it meant the overturning of the relationship of forces and domination, and, through festivity the achievement of independence, the recognition of state autonomy, the idea of party, patriotism and the cult of personality became important objectives.

I consider that, through this doctoral research, I have achieved the objective, that of thoroughly explaining the terminology, concepts and approaches of the day of August 23 following the year of 1944, having analyzed all the mechanisms that facilitated its organization and development over two decades under the exclusive leadership of the Communist Party .

⁶ Constantin Manolache, „Paradele de la 23 august în România lui Nicolae Ceaușescu”, in *Arhiva Moldaviae*, nr. VII/ 2015, Iași, p. 217